

Fiskhälsa kontrollprogram – vanliga frågor

Här har vi sammanställt ett antal frågor och problemställningar med svar och förklaringar. Det är sådana frågor vi tidigare fått kring kontrollprogrammet och tolkning av kravställningar och vi hoppas att de ska underlätta vid anslutning.

Är en anslutning till det frivilliga kontrollprogrammet kostsam?

Avgifterna för anslutning är blygsamma för att fiskodlare oavsett storlek på verksamhet ska ha möjlighet att ansluta sin anläggning. Information om aktuella avgifter finns på vår hemsida. Utöver dessa kan det i vissa fall, men behöver inte, medföra större kostnader att följa plan och riktlinjer. Merparten av kontrollprogrammets krav avser arbetsmetoder, systematiskt förbättringsarbete och dokumentation vilka normalt sett inte är särskilt kostsamma att justera/förändra. Några av kraven kan medföra behov av investeringar i form av exempelvis utrustning till anläggningen. Betydande brister eller åtgärder som frivilligt genomförs, till exempel ombyggnationer medför förstås kostnader. Men vid sådana större förändringar är dessa, i samråd med veterinär, alltid tidsatta utifrån vad som är lämpligt och genomförbart .

Kommer en anslutning att innebära mycket extraarbete för oss på fiskodlingen?

Den extra dokumentation som kan tillkomma, framför allt i samband med anslutning, skapar ett visst merarbete. Hur mycket beror till stor del på hur väl dokumenterade anläggningens rutiner är sedan tidigare. För de allra flesta anläggningarna innebär det dock bara marginellt extraarbete vid anslutning. Andra förändringar som kan krävas för kravuppfyllnad, exempelvis förändrade arbetsrutiner, kan medföra extra arbete, i synnerhet initialt vid anslutning och under tiden direkt därefter. Även i detta fall kommer det att variera mellan olika fiskodlingar om och hur mycket arbete som kommer att krävas. Det långsiktiga förbättringsarbetet vilket är en del i kontrollprogrammet, och som till stor del handlar om metodutveckling, bedöms inte medföra någon större arbetsbelastning över tid.

Hur bokstavligen kommer kontrollprogrammets krav att tolkas vid anläggningsbesök?

Svensk Fiskhälsa har en tydlig intention i hur bedömningarna ska göras och hur en anslutning till kontrollprogrammet ska fungera. Anslutning till ett frivilligt kontrollprogram måste ske på andra premisser än de som gäller för de obligatoriska kontrollprogrammen, den ska vara berikande och uppmuntrande. Avsikten och den långsiktiga målsättningen är en ökad fiskvälfärd och ett förbättrat fiskhälsoläge. Med det som utgångspunkt är det viktigare med många anslutna företag och anläggningar som strävar mot dessa mål än att skapa trösklar som utesluter en stor del av odlarna. Ett av syftena med den utbildning vi håller för de veterinärer som ska göra anläggningsbesök i det frivilliga kontrollprogrammet är att informera och överföra denna intention till veterinärerna. I samband med utbildningen eftersträvar vi att tydligt förmedla utgångspunkten för tolkning av kravuppfyllnad till veterinärerna. Skulle det visa sig att bedömningarna i något fall inte görs på det sätt som är avsett kommer frågan att lyftas internt och kalibreringar genomförs för att få likvärdiga bedömningar för alla fiskodlare. I slutändan har Svensk Fiskhälsa som huvudman tolkningsföreträdare. Dialog mellan veterinär, odlare och huvudmannen kommer, när behov uppkommer, att ligga till grund för det slutliga bedömningarna.

Punkten 2.2 säger att "Inkommande vatten till anläggningar där avels-/stamfiskar hålls ska alternativt tillföras:

- grundvatten och/eller
- vatten som renats från smittämnen med ett tillfredsställande resultat
- vatten som på annat sätt innebär låg risk att föra in smitta i anläggningen."

Gäller det både i kustzon och inlandszon och gäller det både i fiskodlingar och i bassänger vid fiskspärrar?

Ja det gäller i både kust och- inlandszon. Sådana bassänger där fiskar fångas in och hålls i samma vatten som de fångats inför kramning omfattas inte av kravet, förutsatt att fiskarna provtas efter kramning samt att rommen från dessa desinficeras innan den förs till en anläggning för uppfödning med andra fiskar. Avelsfiskarna går i detta fall i sitt ursprungsvatten och hålls för en kortare tid, provtagningen och desinficering av rommen förhindrar att smitta förs till uppfödningens anläggning. När fisk fångas och placeras i bassäng för att därefter kramas och mjölkas så kan den vara i samma vatten där den infångats. När föräldrafisken provtagits och konstaterats smittfri anses även rommen vara fri från smitta och i praktiken påbörjas uppfödningen av det som ska bli utsättningsfisk. Den anläggning dit rommen tas omfattas av 2.2 och något av de tre angivna alternativen som avser inkommande vatten.

Vad menas i punkten 2.2 med "låg risk för smitta"? Var går gränsen?

Om det inte finns andra anläggningar i samma eller intilliggande vattenförekomster kan risken för smitta via vattnet anses som låg. Även om det uppströms, alltså i samma vattensystem, finns fiskodlingar där smitta påvisats kan det inte anses finns ett betydande smittryck när verksamheterna är åtskilda med flera kraftverksdammar. Det kan förstås även finnas andra/ytterligare parametrar som spelar in, men utgångspunkten är risken för smitta via inkommande vatten i en landbaserad anläggning. Efter dialog med SVA kan vi konstatera att en exakt definition av "låg risk för smitta" inte kan formuleras, utan att anläggnings-specifika förutsättningar och geografisk placering måste vägas in vid varje enskilt tillfälle.

För att förtydliga anger kravet att något av dessa ska uppfyllas. En placering i ett vatten som kan bedömas ha låg risk för smitta räcker alltså för kravuppfyllnad.

Angående kapitel 4 och krav på tillsyn: Måste syrgas och vattengenomströmning mätas varje dag och ska det mätas i varje tråg/bassäng eller räcker det i inkommande vatten?

Syftet med kraven för tillsyn är att anslutna anläggningar, utöver det som måste kontrolleras enligt lag, ska tänka igenom och nedteckna rutiner för (eventuella) ytterligare parametrar som kan vara relevanta att kontrollera. Punkten 4.1 anger därför att relevanta vattenmiljöparametrar (utöver lagstiftningen) ska kontrolleras vid daglig tillsyn. Vad som är relevant att kontrollera och hur det bäst bör göras, kommer att skilja mellan olika anläggningar och kan därför inte regleras i detalj i ett sådant här krav. Om det finns upprättade och genomtänkta rutiner för vad som ska kontrolleras (varför och när) anses kravet uppfyllt.

Det kan också vara så att vissa parametrar bara behöver kontrolleras vid specifika situationer, men inte är relevant att kontrollera dagligen. Dessa faller i så fall under 4.3 som anger att anpassade rutiner för tillsyn ska finnas på anläggningen.

Enligt punkten 6.1 om foder får fodret inte innehålla animaliskt protein som härrör från fisk av samma art. Som odlare kan man inte veta säker att fodret som köps in till anläggningen inte innehåller den fiskarten man föder upp och alltså om man uppfyller kravet eller ej.

Kravet utgår från, och är i själva verket detsamma som finns i livsmedelslagstiftningen och som gäller vid uppfödning av matfisk. Inom det frivilliga kontrollprogrammet har vi dock utvidgat det till att gälla alla anslutna oavsett odlingsinriktning eftersom det finns goda fiskhälsomässiga anledningar. De kommersiella foder som säljs av etablerade foderföretag följer lagstiftningen och så länge sådant foder, avsett för aktuell fiskart, används anses kravet uppfyllt. Det är dock viktigt att även vid användning av kommersiella foder vara uppmärksam på fodrets kvalitet.

Vid utfodring med egentillverkat och/eller icke kommersiellt foder behöver innehållet granskas för att tillse att kraven uppfylls.

Punkten 8.5 anger att: "Badning av fiskarna görs som utgångspunkt enbart när ett behov föreligger. Behandling i förebyggande syfte ska göras efter noggrant övervägande och i samråd med veterinär."

Innebär det att man inte får bada fisk i förebyggande syfte i början av svampsäsongen? Om man inte behandlar innan symptomen dyker upp så är det i princip för sent. Det finns även andra säsongsbundna smittor som man behandlar i förebyggande syfte, tex Costia. Därtill måste rom alltid behandlas i förebyggande syfte.

Utgångspunkten är att det ska ske när behov föreligger. Kravet säger inte att det inte får ske förebyggande utan att det då ska ske efter övervägande, och alltså med ett tydligt syfte. Detta för att "slentrianbadning" inte är eftersträvanvärt varken för fiskarna, personalen eller miljön. Om badningen görs efter övervägande med ett tydligt syfte är kravet uppfyllt.

Punkten 8.5 gäller fisk och inte rom. 2.5 anger att rom ska desinficeras med de metoder som finns och är beprövade.